

Olvassuk Jézussal... 2
Boldog szemek (Mt 13,16-17)

Jézus az ószövetségi prófétáknál és igazaknál boldogabbnak nevezte tanítványait. Mivel ők most mindazt látják és hallják, amit már azok is szerettek volna, de ez nem adatott meg nekik. Hogy ezt az összehasonlítást megértsük, beszélünk kell a zsidó vallás sajátosságos alakjairól, a prófétákról. Ne feledjük el, hogy az Ószövetség, tehát Jézus Bibliája szövegének csaknem egyharmadát a prófétai könyvek teszik ki. Üzenetük nyilván Jézust is foglalkoztatta, s már csak ezért is legalább néhány szót ejtsünk róluk.

1.

Rögtön megállapíthatjuk, hogy Jézus nagy tisztelettel beszélt a prófétákról. Hivatkozott Illésre (Mt 11,14) és Elizeusra (Lk 4,27), említette Jónást (Mt 12,39), idézte Ézsaiást és Hózeást. Mi a prófétákat amolyan látnokokkal és jövendőmondókkal azonosítjuk, pedig az ő hivataluk sokkal gazdagabb ennél. Bennük Istennek, – bizonyos időkben az e g y e t l e n Istennek – elkötelezett embereit kell látnunk, akik akár a mai értelemben vett teológusok, lekipásztörök, sőt bátor politikusok is lehetnek. Illés például már a nevében is azt hordozta, hogy „Jahve az én (egyetlen) Istenem“. Nem csoda, ha az idegen istenségeket futtató királyi pár – Aháb és Jezábel – az elvesztésére tört (1Kir 19). Elizeus vezetője volt egy prófétaközösségnek, amelynek iskolája is volt. Ézsaiás királyi udvarnak is dolgozott, egy Jehu nevű katonatiszt, próféták segítségével, még egy uralkodó dinasztiát is letaszított a trónjáról. Legfontosabb feladatuk volt, hogy Isten üzenetét különleges jelzések segítségével megértessék, ígéreteit hirdessék meg, s a nép eltévelyedése esetén Jahve haragját is közöljék. Ugyanakkor igyekeztek törődni a nép napi gondjaival is, vagyis amolyan szociális szolgálatuk is volt. Látomások, hallomások és különös lelki behatások készítettek fel őket a szolgálatra, s a nép általában *nábik*-nak, azaz Isten kivételes szócsöveinek tartotta őket.

Ezeknek a jövendőmondással is foglalkozó és nagy hatású prófétáknak az ideje a babiloni fogság után gyakorlatilag megszűnt. A templom pusztulásán kesergő zsoldáros fel is panaszkolt: „Jeletet nem látunk, próféta nincs többé...“ (Zsolt 74,9) Ami azonban távolról sem jelenti azt, hogy a köznép feladta volna a reményt, hogy Isten továbbra is jeletet küld, amelyeknek megfejtéséhez prófétákra is szükség van. Örömmel hallották az ilyen biztatást: „Prófétát támaszt atyádfiai közül Istened, az Úr“ (5Móz 18,15) és rendíthetetlenül várták Illés visszatérését, Malakiás jövendölése alapján: „Én pedig elküldöm hozzátok Illés prófétát...“ (Mal 3,23).

Úgy látszik, hogy Jézus korára a népnek ez a reménykedése mégis betelt volna a Jordánnál megtérést hirdető Keresztelő Jánosban. Valószínűleg azért is lehetett olyan nagy sikere a mozgalmának, mert a régi ígéretek beteljesítőjét látták benne. Amikor pedig Jézus ezt az aszkétát „prófétánál is nagyobb“-nak nevezte (Mt 11,9), akkor ezzel áldását adta a munkájára. Végül nem szabad elfelejtenünk, hogy kortársai közül sokan Jézust magát is olyan prófétának tekintették, amilyen híres volt Mózes vagy Illés (Lk 9,19). Még Heródes udvarában is azon tanakodtak, hogy „olyan, mint valamelyik próféta“ (Mk 6,15). Ezért is szorongatták ismételten a kéréssel, hogy tegyen már valami csodajelt, amivel igazolná a prófétaságát. Amit ő következetesen mindig el is utasított, de a Jónás jelére – tehát annak három napig tartó fogságára a cethal gyomrában – utalt, amit alig is hittek el neki (Lk 11,29).

Ugyanakkor Jézus Ézsaiás jövendölését még arra is felhasználta, hogy vele a saját küldetését alapozza meg. „Az Úr Lelke van énrajtam, mivel felkent engem...“ hirdette a názáreti zsinagógában (Lk 4, 18-19): S ennek a jövendölését olyan radikálisan saját magára és az ő jelenlétére alkalmazta, hogy a felbőszült hallgatóság még a

megölésére is kész lett volna. Aminek nagy horderejét még ma is lemérhetjük azon a világszerte elburjánzó keresztényellenességen, amely nem tűri, hogy éppen ez a Jézus hirdesse meg az „Úr kedves esztendejét“ és hogy „Ma teljesedik be ez az Írás a fületek hallatára.“ Ma nincsenek prófétáink, de annál többen ígérik a szebb és jobb időket, csak rájuk kell hallgatnunk. Ki hatalmazta fel őket erre?

2.

Mi volt azonban az, amit a próféták szerettek volna látni és hallani, Jézus tanítványai pedig láttak és hallottak? Jézus ezt mindenekelőtt egy próféta, mégpedig Ézsaiás elhívásán mutatja be, aki megrettent, amikor rájött, hogy „tisztátalan ajkú“ és Isten mégis őt küldi el szava hirdetésére. Megbízatása azonban furcsa feladattal párosul: azt kell hirdetnie, hogy a nép hallván halljon, de ne értsen, látván lásson, de ne ismerjen – s mindezt isteni parancsra tegye. Amikor pedig a megrettent próféta azt kérdezi, hogy „meddig tart ez, Uram?“, akkor azt a választ kapja, hogy a megszólítottaknak legfeljebb egytizede lesz a „szent mag“, s a többi elhull. Ez a rejtjeles beszéd nyilván azt akarja kifejezni, hogy Istennek emberekhez szóló üzenete mindenkinek szól, de nem mindenki fogadja be azt.

Minden idők tanítói, lelkipásztorai egyik legnagyobb kérdése ez, amely nekünk is sok fejtörést okoz. Miért van az, hogy emberek egy életen át a legbuzgóbb hallgatói Isten igéjének, de életvitelükben ennek a leghalványabb nyoma sincsen? Vajon nem h a l l ó k-e ö k, akik mégsem h a l l o t t á k m e g az üzenetet? Nem hasonlíthatók hallgatókhoz, akik fülük mellett bocsátották el a hallottakat? Jakabbal szólva, belenéztek az ige tükrebe, de „elmenve, nyomban el is felejtik milyen volt“? (Jk 1,23-24) Sőt van ennek egy még súlyosabb vetülete is: Miért van az, hogy vannak emberek, akiknek egyszerűen nincs „antennájuk“ az Isten üzenete vételéhez? Kiteszed a lelkedet, utánuk jársz, megpróbálsz meggyőzni őket, de a legmesszebbmenő fáradozással is legfeljebb annyit érsz el, mint a falra hányt borsóval: lepereg róluk minden! Olyan titok ez, amire nincsen határozott feleletünk. De talán van ebben valami abból az isteni elrendelésből, amely óva int attól, nehogy azt higgyük, hogy minden kérdés megoldásához csupán a mi jószándékunk és igyekezetünk is elég! Ezzel a keserű tapasztalattal éltek és élünk mi is és csak ámulva vesszük tudomásul, ha valakit – akivel mi esetleg egyáltalán nem vergődtünk zöldágra! – Isten Szentlelke győz meg az ő igazságáról. Damaszkusz kapuja előtt sem Ananiás térítette meg a hívőket üldöző Tarzusi Pált. Ő csak „asszisztált“ a nagy csodának, amelyben Isten kicsívé, „Pállá“ tette Sault, hogy legbuzgóbb hirdetője lehessen.

Két példán láthatjuk, hogy mit szerettek volna a régi próféták látni, de nem láthattak. Amikor a gyermek Jézust bemutatják a templomban, ott két érdekes ember volt jelen. Simeonnak hívták az egyiket, akiről az olvassuk, hogy „igaz és kegyes ember volt, aki várta Izrael megváltását.“ Karjába vette a szertartás után a kis gyermeket és ezt a hálaimát mondta el felette: „Most bocsátod el, Uram, szolgádat...mert meglátták szemeim üdvösségedet, amelyet elkészítettél minden nép szemé láttára...“(Lk 2,25-32) Lukács azt írja, hogy ezt a kijelentést a Szentlélektől kapta, ő pedig a karjaiba vett kisgyermeket ü d v ö s s é g k é n t fogadta. Jézus élete és munkája tehát az, ami a régi próféták elől el volt zárva, s amiről ők legfeljebb csak álmodozhattak. A másik látogató Anna prófétaasszony volt, aki nem kevesebbről, mint m e g v á l t á s r ó l beszélt a Gyermek láttán (Lk 2,25-38). Mennyire szerették volna ezt a Jézus személyében megjelent üdvösséget, megváltást látni a régiak! Prófétáik és látnokaik minden jövendölése most érte el célját, éppen ebben a Názáreti Jézusban (Kol 2, 2-7). Vele és benne jelent meg közöttünk az Isten országa, az Istennel való közvetlen kapcsolat teljes lehetősége! Ugye, milyen messzire más az, amit manapság egy vérszegény, pusztán moralizáló, elpolgárosított Jézusról szokás beszélni?

3.

Tényleg boldogoknak mondhatta Jézus a tanítványait, mert most szemük lát és fülük hall? Ha ő mondja ezt, el kell fogadnunk, s ő mindent meg is tett azért, hogy ez valósággá váljék. Az evangéliumokat olvasva azonban mégis óvatosaknak kell lennünk. Amikor például a magvetőről szóló példázatot mondta el nekik Jézus, s ennek oka felől érdeklődtek nála, ő így felelt: „...azért beszélek nekik példázatokban, mert látván nem látnak és hallván nem hallanak és nem értenek.“ Ezt tehát a nép, a kívülálló értetlensége végett értette, akikkel szemben a tanítványait kiemelte, sőt boldogoknak mondta, mert ők értik, amit mond.

Itt meg kell állnunk, mert ez nem más, mint Jézus bölcs és szeretetteljes pedagógiájának jó „módszere“: a tanítványt buzdítani és nem elmarasztalni kell. Biztatás, netán elismerés szárnyakat adhat a buzdítottak, míg örökös szidás akár egy életre szóló lelki kárt is okozhat benne. Talán úgy kell értelmeznünk Ézsaiás jövendölését, hogy az a bizonyos „szent mag“ a tanítványokban öltött testet? Ezért nevezi őket boldogoknak? Azt jelentené ez akkor, hogy bár ők sem alkalmasabbak az isteni üzenet meghallására, de Isten könyörületből mégis „szent mag“-ként őrizte meg őket?

Már említettük, hogy Názáretben is emiatt gyűlt meg baja a helyiekkel. Ők is nyilván ismerték ezeket a prófétai szavakat és elkönyvelték őket, mint vallásuk egyik fontos kellékét. Amikor ezeket Jézus idézte előttük, Lukács úgy is tudósít, hogy ebben „mindnyájan egyetértettek vele“ (Lk 4,22). Csak amikor közölte velük, hogy mindez a jövendölés az ő személyében valósul meg, lettek készek akár a megölésére is. A keresztlőnek küldött ilyen üzenetét – nyilván a názáreti tapasztalatára is utalva – így fejezte be: „Boldog, aki nem botránkozik meg énbennem“ (Mt 11,6). Így kapcsolódik egymáshoz a két boldogságmondás: boldog, aki nem botránkozik meg az ő alacsnyságán, ember-voltán, mert nem csak nézte őt, hanem látta is és nemcsak hallotta őt, de a mondanivalóját meg is értette.

Ma, amikor olyan sok „álhír“ kereng Jézusról és a megváltásról, hiszünk-e Neki? És: vajon bennünket boldognak mondana-e az Úr? Ámen

Gémes István